

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espence, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XXVII. Vvaldensia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

reuertebantur. Et huius tamen factionis controuersam hęc licet præsentia & adorationem recipientis, vt error *Pius. cap.* 35. 36. 37. secū non magis quàm cum aliis cōuenit, de huius sacramenti appendicibus hęc tū fuerunt dogmata, Templum imprimis Dei latè patentis ipsum mundū esse: coarctare maiestatem, qui Ecclesias, monasteria, oratorioque construunt, tãquam propicior diuina in eis bonitas inueniatur: sacerdotales vestes, altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vasque huiusmodi nihil habere momenti. Sacerdotem quocunque loco & tempore sacrū Christi corpus conficere posse, petentibusque ministrare: *Verba sacramentalia.* sufficere si verba sacramentalia tantum dicat. Hic obiter nota schismaticos alioqui, de vi verborū sacramentalium conuenire. Sed vt hęc partim vera sint, dum se necessariis contentos esse falso prætexunt, nõ necessario scilicet reformaturi pro reformatione barbariem meram inuenerunt, quã diligenter hodie sequuntur in Gallia Nouatores, deformationem vtique, nõ reformationem. Simul enim dictum atque factum, Hussitę rum vt isti hodie tēpli petæ, tēplis sibi à rege extortis non contenti, plura & ampliora extorturi, aliena, id est catholica è fundamētis deiciunt monasteria incendūt, deripiunt Ecclesias & presbyteria, fana & profana ferro & igne vastant. Fuit cum ciues etiam magistratus, consules, iudices eorum furori non consentientes, alij metu fugati, & fuga seruati, alij ab eis intercepti, ex altissimis prætorij fenestris in forū præcipitati, læceis ac veribus irati populi excepti dirū spectaculum dilaniati præbuerē. Ioāne quedam pseudomona-cho apostata ibi stāte, & Domini corpus sanguinario populo ostērate. Illud mirum, de superioribus dogmatis nullam in articulis Hussi Constantiæ damnatis extare, vt fuerint, quod fere fit, Hussio Hussitæ, magistro discipuli pestilentiores.

*Vvaldēses.
Reunitius
in repetitio-
ne cap. 1.
par. 14.*

Vvaldensia, Cap. XXVII.

T siquidem ita hi senserint, Vicleffum magis quàm Hussum, aut etiã Valdenses secuti sint: Nam & Valdensium illic à Pio dogmata recenseri quidem intelligunt, Bernardus

Lutzēburgensis, Alphonsus Castrēsis, etiāsi quæ in médi-
cantes dicūtur, Valdensium nec esse quidē possint, vt po-
tē multò anteriorū, quos ferunt ortos circiter annū Do-
mini 1160. Quo tēpore scriptum ab his idiotis (& tales e-
nim fuisse ferunt) aut contra eos à doctis de hac materia
rescriptum cū nihil haberem, suo eos antea loco non
tam omisi, quàm huc distuli: quia seculo post Hussum
circiter annum Domini 1506. fratres (sic enim se inscripse-
runt) Valdēses professione ad Vladislauū Vngariæ regem
missa typis etiā post excusa, loco de cœna Domini coacer-
natis de Christi ad Patrē reditu & Ascensione testimoniis,
cōcludebant Christum post eam ante extremū diem cū
naturali suo corpore personaliter & corporaliter nō esse
in terra, sed in vno ad dexteram Dei loco, ideoque panē
esse Christi corpus, sicut Ioannes fuit Helias, quia contra
Euangelium pugnet Christum vel hīc, vel illic monstra-
re. Anno verò 1523. Confessionē Luthero diiudicandam
cū misissent, scripto eius, quod & extare ferunt, super
hoc errore moniti, post quia Cingliani sui etiam erroris
ab eorum doctrina patrocinium peterent, cōfessione re-
petita & exposita publicè testati sunt se cū Luthero sen-
tire, & à Cinglio dissentire. Sed videt hic protestans
quam sit editionem secutus, nam ea quam ad em regē mi-
serunt fidei professione anno 1508. sic non eū hoc tantū
articulo, sed & de aliis docēt, vt Lutheri Catechilla ma-
gis quàm catechumeni fuisse videantur. Et de præsentia
quidem aliter atque aliter, hoc est, inconstanter, modò
enim aiunt, modò negant, adorationem autem constan-
ter, vel obstinatè potius pernegāt, etiam vbi præsentiam
asserunt, vel magis videntur asserere. Sic igitur super Eu-
charistia docebant, Vbicūque dignus sacerdos cum fido
populo iuxta sensum & Christi intētionem, Ecclesiæque
ordinationem, orationē faciens huiusmodi verbis, vide-
licet, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, testifi-
catus fuerit, cōfestim præsens panis est corpus Christi in
mortem pro nobis oblatum. Vinum similiter præsens est
sanguis eius effusus in remissionem peccatorum. Et, Re-
uera nō modò de pane accepto, benedicto, fracto, testi-
ficato esse corpus suū, nos credimus corpus eius esse, sed

*Estat im-
pressa cum
commenta-
riis Ænea-
sylui de cō-
cilio Basi-
liensis. Et in
fascicula,
&c. colo-
niæ. 1525.*

*Panis est
corpus natu-
rale & spi-
ritale.*

*Vinum est
sanguis na-
turalis ei-
spiritalis.*

*In propria
substantia.*

*Vnitas Ec-
clesia.*

& si lapidem accipiendo, dixisset ipsum corpus suum esse, Idem repetunt paulò post in confessione. Cum presbyter ritè ordinatus verba testimonii Christi expresserit, cōtinuò panis est corpus Christi, verū, naturale ex castissima Virgine sumptū, quod erat traditurus, vt viuus panis testatur, hoc est, inquit, corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter vinum sanguis est naturalis corporalis eius, qui fundendus erat in remissionem peccatorum: nec solū credimus panem esse naturale corpus, & vinū, sanguinem naturalē sacramentaliter, sed & panē pariter esse corpus spiritale, & vinum sanguinē spiritalem asserimus. Idem in excusatione Euāgelium dicit, quòd saluator accipiens panem in venerabiles manus, & illum sistens pro corpore suo, monstrauit super panē, & dixit, hoc est corpus meū. Similiter & accipiēs calicem, dixit, Hic est calix in meo sanguine, vel, hic est sanguis meus. Et nos ita simpliciter verbis Christi credentes, ex fide catholica fundata in sacra scriptura tenemus, quādo cūque secundum sensum saluatoris, & indiuiduæ Trinitatis ordinationem sacerdos dignus cum populo suo fidei orationem facit, & illo verbo dicit, hoc est corpus meū, &, hic est sanguis meus, quòd statim panis præsens est corpus Christi (traditum in mortē, & vinum est suus sanguis in redēptionem peccatorum. Panem autē hunc Christi corpus esse, in propria panis substantia cū ipsis accidentibus, post cōsecrationem & corpus Christi *Ibi esse*, Et adhuc postea, Credimus quia panis est corpus Iesu Christi naturale & spiritale, benedictū. Et mox quod lingua latina Maiestati regie scripserāt, bohemica ponūt, quod sic interpretatur, Quòd post verbū per sacerdotem rectè consecratū, statim panis est corpus Christi verum. Naturale, sumptum ex Maria Virgine, quod debuit tradi, sicut dicit, hoc est corpus meū & vinum sanguis eius naturalis corporis, qui debuit effundi. Nec solū credimus quòd panis est naturalis caro, & vinum naturalis sanguis benedictus, sed quod panis simul etiam caro est spiritalis, & vinum sanguis est spiritalis, quod est vnitas Ecclesiæ. Hactenus illi de substantia Eucharistiæ. In quibus primū quidem toties repetunt de sacerdote ritè ordinato, & materia per eum rectè

consecrata, rectè quidem, & contra ministros, qui seipfi
 inscribunt extraordinarios, homines maxima ex parte *Extraordi-*
 inordinatos. Sed quòd dignum addunt, siquidem sacra- *narij mini-*
 menta sic ab indigno non confici credunt, errant: Error *stri inordi-*
 enim est, & vetus Donatismus, per Viclefum articulo 4. *nati.*
 & 15. quasi Episcopus aut sacerdos in peccato mortali nò *Donatisti-*
 ordinet, non conficiat, non consecret, non baptiset, imò *mus, mini-*
 nec sit, quod dicitur, & per Hussium articulo 30. *strum indi-*
 verbis, quo ad vltimam partem. 3. & 5. quòd mali præfer- *gnum non*
 tim non sint partes Ecclesiæ, ac sic nec ministri, & 25. Vi- *conficere.*
 clefiantem, innouatores, Constantiæ sessionibus 8. & 15. *Pius in Bo-*
 improbatus. De reliquo, audis in Valdensibus Lutherana *hemis, cap.*
 Luthero nondum audito impanationem & inuinationem *35.*
 nem, Panem, panem remanentem, Christi esse corpus, & *Impanatio.*
 vinum æquè vinum remanens, eiusdem esse sanguinem. *Inuination.*
 Et quoties toties iidem crepant, ita se post Euangelistas,
 Apostolos, Paulum, Ecclesiam primitiuam, adeoque Ca-
 tholicam credere ac profiteri, falsum Euangelistis, &c. im-
 ponunt, nusquam enim Euangeliorum aut Epistolarum
 Pauli hæc leguntur, Panis & Christi corpus, aut Vinum *Termini di-*
 est sanguis. Termini, vt cum nostris quondam Termina- *sparati.*
 riis loquar, disparati, absolute modò capti, nulla potesta- *Mander-*
 te, ne diuina quidem siue super naturali, ex parte rei veri- *stem diuisio-*
 ficabiles, eo quòd nequeat ita se habere qualiter per eos *ne. 13.*
 significatur. Ne græca quidè. Matthæi, Marci, Luca, Pau-
 li de pane id patiuntur magis quàm latina, cum vtroque
 demonstratiuum *πρω*, hoc, neutrum sit, *ἄρτος*, panis, mal-
 culinum. Quid igitur apud Apostolos & Euangelistas
 Christus? Hoc est corpus meum, hoc vel hic est sanguis
 meus. Audimus, dicent Valenses, & allegamus, sed quid
 hoc? nimirum quod vobis sumendum, edendum, atque
 bibendum porrigo, corpus est meum, sanguis est meus, sic
 exponuntibus Græcis & Latinis Orthodoxis. Et tamen
 non desunt in superioribus Valensium scriptis, Zuingli- *Panis cor-*
 glianismi, hoc est, dogmatis Lutherano contrarii semina *pus Christi*
 ria quæ paulò post in fructus peræquè contrarios erum- *sacramen-*
 punt. Dicunt enim panem esse Christi verum corpus, sed *taliter my-*
 sacramentaliter, quo nimirum modo etiam dicunt esse *sticam.*
 mylticum siue spiritale, id est, Ecclesiam, ac proinde tan- *2. Tim. 3.*

*Conuersio
& similia
vocabula.*

tum significatiuè. Pergunt igitur & proficiunt, sed, vt Paulus ait, in prius, & cum Lutherismo & Zuinglianismo dicunt, in verbis Domini nullum esse de panis conuersione verbum. Hic breuiter respondemus (nec enim vbique omnia tractare omnes possumus) huius & similibus ac æquiualentium vocabulorum plenos esse patres Orthodoxes, verborum Domini fidelissimos ore ac animo vno interpretes, scribes panem & vinum verbo Dei verti, conuerti, mutari, transmutari, transsumi, transponi, transire, transferri, nondum transformari aut transfigurari. Denique confici & effici, creari etiam & fieri Christi corpus carnem & sanguinem. Græci παραλαμβάνειν, & μεταβολήν, μεταποίησιν, μετασχημάτισιν. Sed addunt Valdenses Christum non magis dixisse, sub his (panis & vini) speciebus, neque in illo, neque ex illo, neque simul cum illo (nec sub illo) pane videlicet suum esse corpus, sicut multi (aiunt iidem) scrupulosius exposuerunt, & hodie exponunt. Sic hodieque Zuingliani subsannant in Lutheranis has formulas, IN SVB, CVM. Pane Christi corpus esse. Neque verò id dicimus, imò id negamus. Litent ergo inuicem, imò & Valdenses secum pugnent, qui vtranque, vt ait ille, paginam faciunt. De pane autem, siue ex pane, vbi accessit consecratio, fieri corpus Domini, non vnus est Ambrosii, quo autem sensu, vtranque verè, hoc etiam propriè dictum sit, qui hinc nolunt Thomam Aquinatem recipere, melius, si quidem possunt, explicent. Sub typo quoque Græcis, Latinis autem sub speciebus panis & vini, verum atque naturale Christi corpus & sanguinem, verè esse, dari, adorari, non vni Cyrillo Hierosolymitano inter illos, inter hos non vni Augustino, Prosperoque eius discipulo, vstitutum, qui diligenter vestigauerit, inuestigabit. Quanquam vtinam super his duntaxat loquendi formulis, non etiam de rerum substantia hæc hodierna esset Helena. Sui ergo dissimiles Christi corpus & sanguinem paulatim submouent ab Eucharistia, ita, Non credimus eum personaliter in terra, nec hos recipimus, qui eandem personam (quæ illo in cælo est) hic esse monstrant. Et interrogati, non idem Chri-

*SVB. IN.
EX.
CVM.*

*De sacramentis lib.
Et cap. 4.
Part. 3 q.
75. artic. 8.
Mystagogia. 4.
De cons. dist. 2. ca.
Hos autem ca. hoc est.
Tract. 26.
In Ioan.
Personaliter.*

stus adfit, quem sub sacramento corporis & sanguinis se
 simulabant nobiscum credere, an ab illo differens, qui
 sedet ad dexteram Patris? Responderunt ita, Dicimus sim-
 pliciter, Vnus nobis Christus est in sacramento cum suo
 naturali corpore talis, sed per aliam existentiam, quam
 in dextris Dei: & quod etiam cum carne spiritali: quia a-
 liud est dicere, Ille Christus, hoc corpus: & aliud, cum hu-
 iusmodi existentia. Primum concedimus, quia ille Chri-
 stus cum hoc corpore: aliud non concedimus, sed resisti-
 mus, quòd post suam ascensionem cum naturali substan-
 tia corporis sui personaliter (hìc) existat. Nec fuit, nec
 est, nec erit ad extremum vsque iudicium, quia cum illa
 substantia corporis sui non nisi vnum locum habet, sicut
 hìc habuit adhuc viator, nò potest multiplicari, nec cor-
 poraliter leuari: Nam manifestans personalem ascensio-
 nem substantiæ naturalis corporis, dicebat suis, Pauperes
 vobiscum semper habebitis, me autem non semper. Et,
 Vado ad eum qui misit me, Vado parare vobis locum. Si
 non abiero, paracletus nò veniet ad vos: sin abiero, mit-
 tam eum. Et aduentum adhuc suum, verumque abscef-
 sum, quòdque personaliter cum substantia corporis as-
 sumpti abiret, testificatus, dixit, Exiui à Patre, & veni in
 mundum: Iterum relinquo mundum, & vado ad Patrē.
 Et in oratione ad eum, iam non sum in mundo. Et hi in
 mundo sunt, & ego ad te venio. Et iterum, Filioli adhuc
 modicum vobiscum. Et per similitudinem, Nūquid pos-
 sunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis sponsus? Veniēt
 dies, cum auferetur ab eis. Iterum, Ascendo ad patrem
 meum, &c. Et Angeli, Hic Iesus qui assumptus est à vo-
 bis in cœlum, sic veniēt, &c. Et hæc illa est propheta, Se-
 de à dextris meis, donec ponam, &c. Et S. Petrus, Quem
 oportet cœlum suscipere vsque in tempora restitutionis
 omnium, Quem Stephanus vidit stantem à dextris Dei,
 Paulus in tertio cœlo, & dixit, Et si cognouimus secun-
 dum carnem, Christum, sed nunc iam non nouimus. Et
 alibi Christus multoties manifestat suum ascensum, &
 descensum non antè fieri quàm ad extremum iudicium,
 expectandum, cum potestate interim, iustitia, & auxilio,
 se futurum pollicitus ad seculi vsque consummationem

*Christicor-
 pus in cœlo
 Et in sacra-
 mento, ali-
 ter atque
 aliter.*

*Matt. 26.
 Marc. 14.
 Ioã. 12. 13.
 14. 16. 17.
 20.*

*Matt. 9.
 Marc. 2.
 Luc. 5.
 Act. 1.
 Psal. 109.*

*Act. 3.
 Act. 7.
 2. Cor. 12.
 5.*

*Matt. 28.
 18.*

Epist. 57. tract. 30. Et 50. in Ioã. Et lib. de triplici habitaculo. de conf. dist. 2. ca. Prima. Existenter. Ioan. 11.

Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24.

Ioan. 6.

Eph. 3. 2. Cor. 13.

Luc. 1. Ioan. 1. Matt. 11. 19. Marc. 9.

cum suis membris fidelibus, & in eorum medio, ubi duo vel tres congregati essent in nomine eius, inter eos fore spiritualiter cum participatione corporis & sanguinis, & in sacramento in virtute cum testimonio iustitiæ. Ad hoc sonat vox veteris magniq; doctoris Augustini, hæc, Donec sectulum finiatur, sursum est Dominus, sed hîc tamē nobiscum est veritas Dominus, Corpus in quo resurrexit, in vno loco esse oportet, veritas, vel (vt quidam legunt) virtus eius ubique diffusa est. Sic cum suo corpore & sanguine in naturali substantia personaliter existenter non est hîc, sed vno in loco, à dextris Dei, vt antea hîc in suo mortali corpore, vno in loco existens, non in alio fuit eodem tēpore. Lazarus, aiebat discipulis, mortuus est, & gaudeo, vt credatis, quia non eram ibi, sed eamus ad eum. Sic post resurrectionem glorificato corpore, vno eodēque tempore non fuit multis in locis, sed in vno, & aliàs in aliis: cum Hierosolymæ, non in Galilæa, & contra: cum illic, non in sepulcro, nec enim mentiebantur angeli dicentes, Surrexit, non est hîc. Sic cum suo substantiali assumpto corpore, quocum nunc sedet ad dexteram Dei, multiplicari nō potest, sed solū vnus totus verus existenter manet in cœlo: nec corporaliter sumi à fidelibus animabus, sed solū spiritualiter, quia dixit, Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi prius erat: Spiritus est qui viuificat, caro nō prodest quicquam. Sed quamuis non est hîc cum corpore naturali: mansione existenter & corporaliter: est tamen spiritualiter, potenter, benedictè, in veritate: quacum mansione non abiit, nec abibit à suis, sed ubique ubi vult, est, & infinitis locis huius corporis & sanguinis veritas augmentatur, & multiplicari potest ad omnem necessitatem suorum fidelium & electorum, habitans per fidem in cordibus nostris, & in eis loquens. Et vt melius adhuc intelligatur quòd nec assimilamus, neq; pro vno ponimus (esse scilicet in sacramento & in cœlo) eius habemus exemplum in Ioanne Baptista, quem angelus & Dominus dixerunt esse Heliam, in esse spiritali, virtute vtique & spiritu, cum is se contra dixisset Heliam esse, personaliter vtique in substantia. Accipimus & ex Paulo aliud exem-

plum, vbi scribit patres eandem escam spiritalem manducasse, eundem potum spiritalem bibisse, quos tamen nemo concedit, corpore Domini ac sanguine corporaliter, siue in naturali substantia substantialiter refectos, quia nondum incarnatus, nondum ea dederat ad preparationem escæ aut potus magis quàm ad mortem in manus peccatorum, nec adhuc instituerat sacramentũ hoc. Vmbra enim habebat futurorũ bonorũ lex per Moysen data, Gratia autẽ & veritas per Iesum facta est. Amplius ait, Bibebant de spiritali consequente eos petra, Petra autem erat Christus, certè non corporali, sed spiritali figura, cum quo se communicat in sacramẽto noui testamenti, & hoc sic: quia sacramenta noua iustitiam habent perseuerantem, & meritum, & vsum in Christo & Ecclesia. Nec timemus quasi sic nos oporteat duos Christos confiteri. Quod contra timere debent, qui sentiunt esse scilicet Christum in terris personaliter, sicut in dextera Patris sedet: quòd Christum diuidunt, & contra præceptum hĩc monstrant. Qua re fideles abducunt à sensu spiritalis & sacramentalis existentia ac sumptionis. Absque illo præcipuo spiritali Christo nemo potest saluus fieri. Hucusque Valdenses, In quibus hĩc audis Zuinglium, vt in illis antea Lutherum, dogmatistas quantumlibet dissimiles, neq; tam diuersos, quàm hoc certè in articulo aduersos, in quo ab his nihil penè dictũ, quin ab illis prius dictum. Vetera omnia, nouũ nihil, Vicleficia & Valdensia vulnera à Constantiensibus obducta refricant, præterea nihil. Idem igitur his quod illis responsum. Siquidẽ Valdenses eundem Christum in cœlo & sacramento, sed aliter atque aliter, quòd primò præferre videtur, esse. Iam nulla forè foret lis. Vtrobique enim & nos quoq; Christum agnoscimus, iuxta Chrysostomi & Ambrosij dictũ prius allegatum, & illic in cœlo, & hĩc in altari plenum existentem. Cuius etiam corpus vno sursum ibi loco esse oporteat, sed localiter, terminis nimirum, formaliter (vt aiunt Dialectici) capis, & visibiliter. Quo se modo tot locis dicebat illò vnde venerat, receptũ in, nec iam cum eis quibus id dicebat, hĩc futurum, in forma vtique humana, & corporea, qua cum eis tunc conuersabatur, præ-

I. Cor. 10.

Hebr. 10.

Ioan. 1.

I. Cor. 10.

Matt. 24.

Marc. 13.

Luc. 17.

Homi. 17.

ad Hebr.

10.

Sententiar.

lib. 4. dist.

10. & 12.

sentia. Nec mirum eum paulò post assumendum ad sui post assumpti tempus respicientē, sic locutum, quando & nondum assumptus, inò necdū passus, sed cum eis adhuc versans, orans patrē, sic dicebat, Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, Cū essem cum eis, conseruabā eos. Suscitatus autem, ad eosdem, Hęc sunt, aiebat, verba quę locutus sum ad vos, cū adhuc essem vobiscū, id est, in carne mortali, in qua estis & vos. Tunc in eadem quidem carne suscitatus, sed non in eadem cum illis mortalitate, adeoque cum illis diebus adhuc quadraginta futurus, corporalis præsentię, non cōsortio infirmitatis humanę. Alioqui non erat cum eis tunc simul assistentibus, videntibus, tangentibus & colloquētib; &c? Nec mortalis ergo carnis cōmunionē, qua cum eis ad passionem vsq; nec præsentiā corporali, qua cum eis ad Ascensionem vsq; suā fuit, qua denique pauperes nobiscū semper fore prędixit, visibili, mūdāna, familiari: inuisibili autem tam in forma seu specie panis & vini opertus licet, quā illic apertus, præsens carnis & sanguinis, non virtute tantum, fructu & merito, sed & veritate, huius sacramenti beneficio præsens nobiscū est vsque ad consummationē seculi, donec redeat. Sic enim in locis, quos isti opponūt, Augustini, Christi veritatē, id est, verum corpus, vbique, vbi nimirum rectē consecratur, esse, nihil verat intelligi. Quod etiā sic intellexerint cum superiore Ambrosij atq; Chrysostomi loco, non ex nostris tantum, sed ex Protestatibus quoq; nonnulli. Quanquā planius est vt fatear, & replicę nedum calūnię, minus obnoxium, vt veritas eius, id est, Diuinitas vbique esse capiatur. Nec enim necesse est nos vnilocitatis vitare Charibdim cupientes, in vbiquitatis scyllam incidere. Quędam vitāt aduersarij, vitia in contraria currunt. Quę autem Valdenses hęc aduerbia ab Eucharistia pręscribunt, *personaliter, existenter, ea, allegata* in *Apologia nostra*. Lib. 7. 8. cap. 5. 6. ea etsi totidem syllabis aut literis mihi non occurrunt in patribus, at iis nihilo expressa minus, si non & multò expressiora, & Dominicę humanitatis hęc præsentię & existētię magis expressiua Gręcis Latinisq; Orthodoxis vsitatorum sunt, quā vt ea supprimi negariq; possint, passim scribentibus & prędicantibus de hoc articulo, nobis in his

*Ioan. 17.**Luc. 24.**Beda.**August.**in Ioan.**tract. 65.**Matt. 18.**1. Cor. 11.**Roffen. in**Oecolamp.**lib. 2. cap.**17. 18. 23.**Veritas.**Brent. in**Bullinger.**Vestphal. in**Caluin.**Aduerbia**Eucharisti**ca, allegata**in Apolo-**gia nostra.**Lib. 7. 8.**cap. 5. 6.*

sacris mysteriis verè, non spiritualiter tantùm, aut fide & charitate, quod etiam scripturis contrarium esse produr, sed & reuera, re ipsa, carnaliter, naturaliter, corporaliter, substantialiter, præsentè, præsentialiter, id est, non secundum vim tantum, virtutem, efficaciam, fructus & merita, sed & iuxta carnis & corporis & naturæ humanæ veritatem atq; substantiam, præsentè adesse, offerri, exhiberi, & percipi. Etiam si modus hic sit diuinus, supernaturalis, supersubstantialis, tam Deo eius auctori peruius & perfacilis, nedùm possibilis, quàm homini intellectu incõprehensibilis, lingua inexplicabilis, nõ modò impossibilis. Quæ aduerbia, quæ sunt in veteribus Orthodoxis frequenter obuia, Protestantes, penè omnia, horum etiam & nostri hac in re aduersarij aliqua recipiunt, veterum modernorumq; locis per nos alibi citatis. Et quod Valdenses negare pergunt corpus Dominicum sursum receptum, alibi fuisse, esse, futurum, nec posse quidem, id celo quasi carcere includentes, & ita rerum Eucharistia in Eucharistia veritate atq; presentia cum ascensionis Dominice articulo collidentes, vt Diuina quoq; omnipotentie articulum, id est, primum & primum fidei Christiane articulum tentet & quodammodo impellat, nos ad vtrumq; Diuini inquam, Verbi in omnibus verbis suis fidelis, veritate, & vt sic dicam, veracitate atq; omnipotentiam, cum priscis patribus prouocamus, qui magno & Catholico consensu hæc panis & vini elementa ante communia. *omnipotentia* verbi fieri veracissimum Christi corpus & sanguinem tradiderunt. Quorum etiam nemo, nec vnus quidem ante Viclesum, idem sensit, aut eiusdem esse formæ scripsit has Domini propositiones, Hoc est corpus meum, & Ioannes est Helias. Ideoque earum similitudo eadem facilitate quæ a Valdenses proponitur, a Catholicis negatur. Quod si & ex loco Pauli Valdenses hinc æquant Hebræorum Mannam atq; Petram Dominico panis & calici, cum eorumdem patrum consensu pugnant, imò & corpori ymbra, & veritati figuram, & Moysen Christo, filio famulum æquiparant. De qua quidem patrum & nostrum hac in re distantia, his quæ alibi late scripsimus in Apologia, locum, qui post nobis occurrit ex Chrysost. hinc omnium posse loco sufficere putauimus. Obtulerunt, ait, & aliquando Iudæi Domino Epinicion,

*Modus.**Cælum, carcer.**Omnipotentia.**Psal. 144.**Cyprian. ser. de cœna.**1. Cor. 10.**Sacramentorum vt testamētorum differentia.**Heb. 10. 3.**Ioan 1.**Lib. 7. cap.**10. 11.**in Psal. 46.*

Exod. 15. Ægyptiorum exercitu in mari demerso, dicentes, cante-
Epiniton mus Domino, gloriosè enim glorificatus est: Sed no-
Christiana strum est multò magis, non Ægyptiis demersis, sed dæ-
Iudaico ma monibus: non Pharaone superato, sed diabolo: non in
gnificētis rubro mari, sed in lauacro regenerationis: non armis
Tit. 3. captis sensilibus, sed sublato vitio: non egredientibus in
 terrā promissionis, sed in cœlū tendentibus: non Manna
 comedentibus: sed Dominico corpore vescentibus: non
 aquam è petra bibentibus, sed sanguinem è latere. Hæc
 ille. Proinde peræquè parum firmum est, quod & aliud
 simile Valdenses hîc afferunt (quanquam sic cùm penè
 ubique, tum hîc ita loquuntur, vt & vix intelligantur) de
 hoc eodem Pauli loco, Petra erat Christus. Quæ cùm om-
 nibus propè Græcis & quibusdam Latinis identica sit,
 (Petra enim non illa saxa & immota, sed spiritualis, &
 Israël in eremo sequens, imò agens atque ducens, co-
 mes & dux, verè erat Christus, qui populum tunc suum
 præcedebat & custodiebat in via) sit & latinis item qui-
 busdam tropica (nam & illa rupes tunc mystica, suoque
 modo spiritualis Christum vtrique significabat) Igitur
 præter variam interpretum super eo Pauli loco exposi-
 tionem, vt maximè Apostoli de petra effatum sit tropi-
 cum, ecquo, quæso, consequo inferas, hæc Christi effa-
 ta, Hoc est corpus meum, hîc est sanguis meus, esse proin-
 de tropica? Pottremò quod opponunt Valdenses, caro
 nihil prodest, nimirum quo Capernaitæ modo intelle-
 xerunt, sumpta & comesta. Ne ergo, vt illi putabant,
 Christus per frustra discerptus, crudus coctusvè mandu-
 cari crederetur, summus ipse sacerdos seipsum pro no-
 bis Patri offerens, sacramentum, quo verè & salubriter
 manducari possêt at bibi, confecit: tradensque discipulis,
 ne in mysterio mysticè, & non propriè vel verè loqui cre-
 deratur, ait, non, futurum prædico: non, absens aliquid
 denuncio: sed H o c, quod præsentialiter do, est corpus
 meum, non figuratum, sed verum: ipsum quod pro vo-
 bis tradetur. Hic est sanguis meus, idem ipse qui pro vo-
 bis effundetur: addens etiam propriè proprium suæ car-
 nis & sanguinis effectum, scilicet in remissionem pecca-
 torum. Cum enim solius Dei sit remittere peccata, cui

*Petra. Chri-
 stus.*

Ioan. 6.
August. tra-
ctat. 27.
Alger. li. 1.
cap. 12.

H O C.
 C O R P V S.

foli peccatorum deberet remissio : cuius nisi ipsius Dei corpus ab sanguis posset remissionem peccatorum operari? Certissimo igitur sui Christus sanguinis privilegio, veritatem carnis & sanguinis sui alstruxit in mysterio (Eucharistiæ sacramento) in quo testificatur nobis Dominus, quod corpus suum accipiamus & sanguinẽ, num debemus de eius fide & testificatione dubitare? &c. Ad id denique Domini, quod nec Valdenses omittunt, Verba quæ locutus sum vobis, Spiritus & vita sunt: Quid est spiritus & vita sunt? Spiritualiter intelligenda sunt. Intellexisti spiritualiter? Spiritus & vita sunt. Intellexisti carnaliter? Etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt, Sic vtique intelligenti carnem Domini quomodo in caduere aut in macello concisam credentibus erogandam. Quid igitur vnus pro multis, vnus pro vniuersis Petrus? Verba vitæ æternæ habes. Vitam æternam enim habes in ministracione corporis & sanguinis tui. Vt nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei vini, id est, quia ipsa vita æterna tu es, & non das in carne & sanguine tuo, nisi quod es, hæc Augustinus. In quibus habes obiter dogma quod vocant, concomitantia, quo totus Christus, & totum quicquid Christi est, nobis in his mysteriis & adest, & datur, & sumitur, iuxta illud Ambrosij consequium, In illo sacramento Christus est, quia corpus est Christi. Et alibi, Cùm celebranda est oblatio, tunc vtique paratus assiste, vt corpus edas Domini Iesu, in quo remissio peccatorum est, Sulcipe antè Dominum Iesum tuæ mentis hospicio, Vbi corpus eius, ibi Christus est, &c. Ibi ergo, in Eucharistia inquam, Christi corpus & sanguinem, adeoque Christam totum, quem verè sumimus, non adoraremus? Nihilnè igitur de hac tandem adoratione Valdenses? Hæc enim est præcipua huius sylvæ materia. Imò permulta, sed cū superioribus parum conueniẽtia, vt error est vellua multiceps, & siquidem locis posterioribus, quibus in sacramento Domini corpus, adeoque Dominum ipsum personaliter adesse negant, ibi colendum negarent, errorem quidem, sed errori suo conuenientem facerent, & sibi constarent. At verò cum prioribus etiam locis, quibus

*Privilegiũ
c. Et 5. Do-
mini.*

*Ambros. li. 4.
de sacramẽ.
cap. 5.*

Ioan. 6.

August.

*Concomi-
tantia.*

*De myste-
riis ca 9. In
psal. 118.
ser. 8. ver. 6.*

*Valdens. de
Eucharistia
veritate in-
constãtes de
cultu con-
stantes.*

panem nihil immutatum naturale Christi corpus esse profitentur, & id, verum inquam, Christi corpus ibi esse, ibi præsens, ibi tamen in sacramento haud dubiè, id adorandum negant, quomodò non pugnantia dicant? Nam quo locorum ex eis præallegatorum primo credere se scribunt reuera panem acceptum, fractum, benedictum, Christi esse corpus, subiiciunt, Christum redemptorem nostrum veritu eius disfluasi, & præcepto eiusdem astricti, cultu, honore sibi digno colimus: aliud venerari què admodum ipsum solum in dextera residentem cum Patre & Spiritu sancto vehementer metuimus, &c. Hæc illi. Et verò nos non aliud, nec alium in cælo, alium in sacramento adoramus, sed vnum eundem ipsissimum vtrobi- que Christum, quoniam secundum paulò antè dicta, vbi Christi corpus, ibi totus Deus homo Christus. Pergunt autem, & se ipsi non procul in confessione sua, quod de fortuna quidam cecinit,

Tantum constantes in leuitate sua.

*Dialectica
negativa.*

Sic exponunt, Quod nobis ab autore Christo iussum est obseruari, id duntaxat erga hoc sacramentum facimus: quod minus est imperatum, nos in eo morem non gerimus. Mandatum autem est credere, sumere, manducare, eoque memoriam beneficiorum eius facere: Colere

*Traditum,
licet nõ scri-
ptum.*

autem sacramentalem subsistentiam corporis & sanguinis nullum iussum est credentibus traditum. Nam discipulis discumbentibus vtendum dedit, Cui obtemperantes comederunt & biberunt sine cultu eiusdem sacramenti.

*Apostoli a-
dorauere
rem, non si-
gnum.*

Ij porrò eorūque successores diu per domos fidelium incedentes, panem frangentes, & cum lætitia suscipientes, nullam tali sacramento venerationem exhibuerunt,

*Act. 2. 4.
Negatiua
hæc ad pro-
babitur.*

nec sic tamen errantes, nec hæretici fuerunt, personalem potius Christi subsistentiam in dextera Patris venerati. Veris enim maiestatis diuinæ cultoribus vtroque mandatum testamento, Christum verum Deum & hominem non in sacramentali existentia, sed in naturali & personali subsistentia in dextera genitoris sui colere adorareque: veteri quidem illo, Dominum Deum tuum adorabis, & ei soli seruias: Nouo autem hoc, Deus illum exal-

Deut. 6.

Phil. 2.

tauit, dedit ei nomen super omne nomen, vt in eo flectatur omne genu cœlestium, terrestrium, infernorum, & omnis eum lingua confiteatur in dextera Dei patris esse. Quod & incarnata veritas corroborat, vt, inquit, homines, sicut Patrem honorant, sic honorent & Filium. Patrem autem hîc nemo in creatura, sed in cœlis veneratur, Vt oratio à Christo edita testatur, Pater, inquit, noster qui es in cœlis. Quem gentium doctor amulatus, flectio, ait, genua ad Patrem Domini nostri Iesuchristi. Pari ideo honore ac cultu cum Patre filium etiam venerandum esse tali quoque ratione admonemur: *Christus enim in terris conuersans, omni licet honore dignus, homines, vt eum hîc colerent, minimè cogebat, sed suam apud Patrem suum clarificationem optauit, quam se ante mundi constitutionem habuisse enunciauit, vt illic à veris cultoribus post Ascensionem suam residere fateatur, & illic etiam adoreretur. Aliter se in eipso habere vel facere vtroque prohibet testamento: veteri quidem, Non facies, ait, tibi sculptile, nec imaginem (similitudinem) vllam earum rerum quæ sunt in cœlo, nec in terris, nec in aquis: non adorabis ea neque coles. Nouo autem, Venient, inquit, multi, & dicent, Hic est Christus, aut illic: ne credatis, neque exeatis, neque sequimini, quoniam personaliter in naturali sua substantia nunquam nisi ad iudicium est descensurus. Quod & Catholico approbatur articulo, Ascendit ad cœlum, Sedet ad dexteram Patris inde venturus iudicare vivos & mortuos. Et in excusatione, quo iidem loco hunc panem credunt esse corpus Christi post consecrationem, & corpus Christi ibi esse (sic enim loquuntur, & hanc fuisse primitiæ Ecclesiæ fidem. Subiiciunt, Et ea non errauit, & non fecit huic sacramento reuerentiam: quia illo tempore exemplo CHRISTI sedentes statim acceperunt. Et paulò post, Hoc sacramentum corporis & sanguinis sui CHRISTVS non dedit ad venerationem, vt ibi adoraretur, cum quo in superioribus sedet, adorari debet cum Patre & Spiritu sancto. Nec ita post eadem & per eadem, omnia peccatè superiora reperunt, addentes, Si crederemus*

*Ioan. 5.**Mat. 6.**Ephe. 3.**Ioan. 17.**Exod. 20.**Leuit. 26.**Deut. 5.**Mat. 24.**Marc. 13.**Luc. 17.**Christum in**Eucharistia**non idolum**adoramus.**Nec ad eam**hunc descen-**dere doce-**mus.**Et à sedentibus**adorari**potest.*

*Mec nos ea
dem esse mo
do credimus*

*Manduca-
uerunt Et a-
dorauerunt,
Psal. 21.
Aug. supra.
1. Cor. 10.*

*Christus i-
dem utrobi-
que, nō diui-
sus, sed unita-
ter atque a-
liter.*

*Ratio antè
reddita est.
& post ad-
huc reddenda.*

corpus Iesu in sacramento cum eiusmodi existentia, si-
cut est ad dexteram Dei Patris: certum est quòd nos re-
bellantes venerationi huius corporis, essemus etiam con-
trarij nobis in adoratione. Sed credimus quòd panis &
vinum est corpus & sanguis Christi in existentia benedi-
ctionis, factis solùm ad sumptionem, & vsum, & memo-
riam: Quia si Dominus corpus & sanguinem suum ex-
penderet in huiusmodi forma, sicut nunc credunt esse
sub sacramento: profectò suos non neglexisset, sed ma-
nifestasset Apostolis, vt surgentes primùm venerarentur,
deinde sumerét. Si tunc noluisset, postea tamen S. Paulo
mandasset, qui de eo mandatum à Domino accipiès, non
fecit mentionem, sed pramonuit Corinthios, vt nō Ido-
lolatrent. Et non reliquisset sic primos Christianos in
ignorantia multis seculis, quod nostri ex sola consuetu-
dine inducti hoc fecerunt, quam videntes, postea confir-
marunt propter obedientiam Rom. Pontificis. Nec pro-
cul à fine responsionis ita scribunt, Qui Christum in ter-
ris personaliter esse sentiunt, sicut in dextera Patris sedet,
ij Christum diuidunt, & contra præceptū hīc monstrant.
Mox quæstionem eis antè factam, qua interrogantur, si
idem Christus adsit, quem sub sacramento corporis &
sanguinis se simulant nobiscum credere, vel si est diffe-
rens ab illo qui sedet ad dexteram Patris. Si ille est, qua-
re non venerantur hunc vt illum (vel melius, Si idem v-
trobique Christus est, cur eū non hīc vt illic veneratur?)
hanc, inquam, quæstionem in facientes sic retorquent,
Estnè ibi idem Christus, quem sub sacramēto esse simul
nobiscum dicunt, an ab illo qui sedet ad dexteram Pa-
tris distinctus? Si est idem verus Deus & homo, substan-
tialiter & naturaliter in s. sacramento, & in fidelibus sacer-
dotibus, vel aliis hominibus id & Christum in eo sumen-
tibus, nec diuisus ab eo qui in cælis est, cur eum non ve-
nerantur & adorant in homine, sicut in sacramento &
ad dexteram Dei? Et certè plus hoc facere deberent ex
præcepto fidei, quia digniore modo est in homine quàm
in sacramento: in sacramento enim propter hoc est ad
tempus, vt eum sumant homines cum reuerentia, nō so-
lùm ad tempus, sed in perpetuum, sicut dici potest & cō-
firmari

firmari ex verbis Christi dicentis, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Haecenus aduersus Eucharistiae cultum Valdenses.

Quæ quia moderni nouatores (vt ad eos quoque tandem aliquando veniamus) ad verbum sua fecerunt, nos præter superiora scholia, locis quibus breuiter satisfactum iri posse putauimus, breuiter affixa, & vbi simpliciter, nullaque probatione proposuerunt, eadem nos simplicitate absque probatione negauimus, nostra etiã faciamus nostratum, hoc est, Catholicorum recentiorum ad illos & ad illorum probationes responsa. Adeo enim hæc Valdensia ab iis quæ paulò post tradiderunt hac de re non sacramentarij tantum, sed quidam etiam Lutherani, aliena non sunt, vt ab eis hæc ad verbum accepisse videatur, nos sua in eos argumenta, quæ totidem penè verbis cum Valdensibus recitant, totidem quoque propemodum cum quodam ex nostris doctissimo retorquemus. Sic enim, vt *Roffen. in Oecolamp. lib. 1. cap. 2.*

si corporis & sanguinis Dominici in Eucharistia cultus & latria esset idololatria, vel vt quidam eorum loquitantur, artolatria, tota ita inquã, Ecclesia annis iam plus mille quingentij idololatra fuisset, ac proinde omnes ad vnu damnati, quotquot ante nos, minime patrum catholicorum prohibente, Christum in hoc sacramento adorarunt. Quæ idololatria cum longè grauior esset quouis sacri symboli abusu, mirum quod ex innumeris qui eam commiserunt, Christicolis, in nemine Deus animaduertit, qui leuiore alioqui rerum sacrarum violationes tam seuerè vindicari. Tandiu passus sit Ecclesiam adeo crasse errare, vt hæc creaturam vice ac loco creatoris, merum panem pro vero Christo tot seculis cum tanta hominum adorantium perniciose adorarit. Neque verò sic auelluntur fideles ab adoratione Patris, aut ab ea subducuntur, seducuntur-ue, qui filium in sacramento adorant. Adorandum in cælo Dominum nemo negat, sed & eundem in Eucharistia etiam præsentem, imò vbiunque fuerit seu adfuerit, non solum fatemur, sed etiam profitemur. Si quod repererunt Concilij decretum in ea Christum vetantis adorari, pro-

*Roffen. in
Oecolamp.
lib. 1. cap. 2.*

18.

30.
*Proem. li. 3.
Et ca. 15.
Lib. 1. c. 15.
20. 22.*

Lib. 3. ca. 5.

ducant. Nam vt Deum , qui in cœlis est , adorare nemo vetat , ita cum eundem in sacramento certò pariter esse credamus, meritò impietatis argueremur, nisi pariter hîc eum quoq; adoremus, corpus videlicet Deitati hypostaticè vnitum , & totum verè sub vtraque specie sese nobis exhibentem Christum. Cuius in his mysteriis cultus & adoratio , latria est , & ad primum legis Dei præceptum pertinum, vt constat ex Græcis liturgiis ita, respice, Deus, super hanc nostram latriam, & hanc acceptam habeas, vt accepta olim habuisti Abelis munera , immolationes Abrahamæ, Moyfi, Aaron, Samuelis pacificas , & sacerdotum sacrificia, & quemadmodum cœpisti ab Apostolis veram hanc latriam, ita hæc ex nobis dona peccatoribus accipe, &c. Angeli sanè tot mirabilibus circa hoc sacramentum factis, vel moliebãtur populi hac de re fidem augere, vel nimis stupidi, cum hæc operentur miracula, periculù minus aduertebant, ne populus pro creatore creaturam adoraret. Et huius Idololatriæ quã redderent ratione patres, qui Christum ibi & adorarunt, & adorandum scripserunt?

Lib. 2. c. 20
Basil.

15.
Angeli.
Miracula.

Proem. li. 4

Lib. 1. c. 19.
20. Diale-
ctica negati-
ua inefficax.
Psal. 21.
Act. 2.

Lib. 3. ca. 5.

Quid quòd iustorù argutia meris insistit negatiuis? Non legitur, non traditur in scripturis Apostolos adorasse. Respondemus adeò stupidos non fuisse , vt cum Christum ipsum coràm cernerent, eo relicto, signum adorarent (at rem ipsam iuxta præmissa, manducarunt & adorauerunt, &c) Erant (aiunt isti) perseuerantes in doctrina Apostolorum, communicatione, fractione panis , & orationibus. Quid tum? An ex hoc loco volunt nullam eos huic sacramento reuerentiam exhibuisse? An non reuerenter & Apostolicam doctrinam audiuerunt , & inter precandum se gesserunt? Quid ergo de interposito dubitandum, quin hoc sacramentum ab Apostolis distributum cum reuerentia primitiua illa Ecclesia communicauerit? Rursum, non credimus, inquit, Christum soluisse legem de adorando Patre in spiritu , & adoratores ad carnem suam transmisisse, à qua semper reuocarit. Respondetur, Si Christus in carne, etiam diuinitati personaliter coniuncta non est adorandus, cur toties in ea seipsum permisit adorari, & ipsum adorantium tam sæpe fidem laudauit? Nam quod vrgent de adorando Christo sic in

homine, ut in sacramento, Nos uti non adoramus externam panis & vini speciem, sed presentem sub utraque I E S U M, ita siquidem de quoquam certi essemus, quod cum haberet in pectore, qui in eo prohiberet, non hominem, sed in homine presentem Christum adorare? Nam verba illa Domini, Ecce hic ecce illic, nihil minus quam huc spectant, sed fugiendas hereticorum sectas, & schismaticorum falsa dogmata, qui Christum, id est, germanum verborum eius sensum in Catholica esse negantes apud se suosque supplices, in angulis & conciliabulis suis falso ostendunt. Hæc ille Catholicus ad superiora Valdensium, vel potius quia eos non nominat, ad modernorum, in quibus illi renati quodammodo sunt, argumenta eatenus sui similitum, quod ut Christi in his sacramentis presentiam, ita cultum non inconsequenter negare videntur. Inconsequentissime verò, ut sic dicam, alij, qui Christum verè hic & realiter adesse nobiscum contendunt, & contra nos adorandum peræquè ut illi, negant, Non est hic aiunt, ut adoretur, sed ut manducetur à fidelibus. Et nusquam legimus in scripturis hic coli se nec adorari velle. Omnis autem cultus, Deo, nullo eius verbo, quo sic à nobis coli se instituerit aut exegerit, exhibitus, est idololatriæ. Respondet alter aduersariorum antagonista acerrimus. Ergo idololatræ fuerunt Magi, qui procidentes. C H R I S T V M in cuius, matris sinu adorarunt, quasi non ad hoc incarnatum ut adoraretur hic in mortali corpore, sed ut conspueretur, cæderetur, crucifigeretur, qui ministrare, non ministrari venerat, cuiusque cultus hic nullo expresso ex scripturis, quod isti proferre possint, verbo à Magis fuerit exactus. Si presentem C H R I S T V M corporalibus oculis viderent aduersarij, ut hic eum in terris adhuc agentem in corpore primitus mortali, deinde glorioso viderunt discipuli alij, neque dubitarent eum verè esse quem viderent, qua ei cunque demum causa placeret se illis ostendere, an tamen sic quoque dubitarent eum adorare? An verò potius eundem fortasse antè interrogarent, an ab eis adorari vellet? Hoc certè

*Aliter respō
sum li. I. ca.*

*Ecce hic,
Illucve, li. 5.
cap. 31.*

*Alber. Pig.
controne. 8.*

*Mat. 3. Ma-
gi de qui-
bus antè ex-
Chrysost.
Theodo. etc.
Matt. 20.
Mar. 10.
Luc. 22.*

Psal. 4.

*Sic antè
Chrysoſt. cõ
tra Anome-
ros.*

Matt. 7.

Mar. 15.

Luc. 23.

Pſal. 96.

Hebr. 1.

*Ecce hîc,
aut illic.*

*ſectarũ ſe-
ctarũ.*

Act. 5. 8. 21

Hie.

Bed.

Aug.

docet diuini vultus lumen super nos signatum, vt numen diuinum, vbicunq; ſingularem eius præſentiam perfeſtiſcimus, adoremus. Quid igitur ij dubitant Chriſtum in Euchariftia nobis quaſi familiarius ſe ingerentem, oſtendentem, apparentem, adorare? in qua certioribus fidei quàm carnis oculis tam verè præſentem vident, quàm in matris erat gremio, cum adorabatur à Magis, quàm cum in cruce pendens, à Centurione Dei filius, nedum homo iuſtus agnitus coleretur, quàm nunc ſedens ad dexteram ab angelis indubiè adoratur. Hæc ille ſolidè, meo quidem iudicio, atq; conſequenter. Vt igitur Chriſtus etiam hîc ſeu adhuc in mundo ſe adorari non compulit, quo odioſo ſanè verbo minus ſanè Valdendes, ſed nec vetuit, imò ſæpius admittit, à Matre primùm, quæ quem genuit, adorauit: A. Magis, Matt. 2. à leproſo, Mat. 8. Mar. 1. Luc. 5. ab Archiſynagogo, Mat. 9. Mar. 5. Luc. 8. à demoniaco, Mar. 5. Luc. 8. à Chananæa, Matt. 15. Marc. 7. à diſcipulis, Matt. 14. à cæco nato, Ioan. 9. à matre filiorum Zebedæi, Matt. 20. & quidem adhuc mortalis. Suſcitatus autem, à mulieribus & vñdecim Apoſtolis, Mat. 28. & cœlũ aſcendens, Luc. 24. Deum autem vnitrinum in omni loco dominationis eius, nedum in cœlo benedicimus, oramus & adoramus, Pſal. 102. Soph. 2. Matt. 1. Ioan. 4. 1. Timot. 2. monitũ & interdictum, vt ne hîc eum aut illic oſtendentibus credamus, dicimus ſuo eos more facere, hoc eſt, ſcripturæ cõtortas & alienas, & nihil ad rem facientes expoſitiones afferre. Conſtat enim ex huius apud tres Euangelistas textus circumſtantiis, Dominũ de ſectis futuris tum præmonuiſſe, ac ſectaris, quales ſtatim poſt Chriſtũ extiterunt, qui ſe aliquos, magnos, Chriſtos etiam dicerent, Theudas, Iudas, Simon, & nescio quis Ægyptius, & in vrbis ſanctæ obſidio tres illi totidem factionum principes, zelotæ, turbas poſt ſe trahebant, & in vnuerſum hæretici, quorum primus Simon Magus, extremus eſt Antichriſtus, falſi peruerſique magiſtri, quorum dogmata vt ſunt particularia, ſic particularia obtinent loca, cum doctrina Chriſti vt catholica eſt, ita totum orbem complectitur, & ab orbe toto amplexa eſt. In horum ergo neque partibus, neque doctrinis morandum. Quem locũ nihil im-

pedit, quin ut D. Augustinus Donatistico, ita hodierno *De unitate*
 schismati, pauculis immutatis citra vim ullam sic accom- *Eccles. ca. 3.*
 modemus. Tam multis enim hodie clamantibus, Ecce *10. 20.*
 hic apud nos Iesus: aliis verò reclamantibus, ecce illic,
 procul, aut etiam propius, vel in profundo Alpinarum
 gentium deserto, vel in mediis Germaniæ penetralibus,
 vel in penitus toto diuisis orbe Britannis, vel in Gehen-
 næ cubiculis, quasi vbi non magna sit multitudinis fre-
 quentia, vel in Gallicis etiam conuenticulis, Aliis deniq;
 aliò vocantibus & reuocantibus. Sic autem vniuersis Ie-
 sum, cum sit vnico, ut ait ille, magis vnicus, sibi arrogan-
 tibus, ut aliis eū præter se, omnibus abrogēt, eccui quæso, *Christus v-*
 crederemus, quàm dicenti, ne credideritis? Quem seque- *nico magis*
 remur, nisi mouentam, ne sequimini? Quò exiremus? an *unicus.*
 non potius audientes, nolite exire, quicquid alij vnde-
 cunque contrà afferant, in corpore, in toto, non in aliqua
 terrarum parte, sed vbique diffuso, cunctis conspicuo &
 notissimo remaneremus? Ergo siue in scripturis canoni- *Orige. tra.*
 cis, omnium vbique consensu receptis, quasi in domibus, *29. in Matt.*
 siue extra scripturas, aut in scripturarum inauditis expo-
 sitionibus, qualis est hæc Valdensium, & qui eos hodie
 sequuntur, aduersus Eucharistiæ cultum torta & tortuo-
 sa, quasi in solitudine, Christum contra Christum
 ostentent, nos eis credere non debemus, nec à fidei
 regula, aut prima & Ecclesiastica traditione,
 qualis est hæc de sacræ Eucharistiæ cul-
 tu, exire, & non aliter inquam, cre-
 dere, nisi quemadmodum Dei
 nobis tradiderunt Ecclesiæ,
 hic sit ergo Valdensium,
 & ita veterum huius,
 cultus hostium
 tandem
 finis.

V iij